

комплексного використання різних організаційних форм підвищення кваліфікації, сформується нові технологічні ланцюжки.

Література

1. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников / Н. Н. Захаров. – М. : Просвещение, 1988. – 270 с.
2. Побірченко Н. А. Людина і праця : навч. посіб. для 10-го кл. / Побірченко Н. А., Сергєєнкова О. П., Підтілок І. В. – К. : Наш час, 2006. – 180 с.
3. Побудова кар'єри : прогр. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [наук. консультант І. Д. Бех ; уклад.: О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, С. М. Дятленко та ін.]. – К. : Мегапринт, 2007. – 34 с.
4. Полякова В. А. Школа и выбор профессии / В. А. Полякова, С. Н. Чистякова, Г. Г. Агапова. – М. : Педагогика, 1987. – 176 с.
5. Про затвердження Положення про освітній округ : постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №777 [Електрон, ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>].
6. Програма “Людина і світ професій” : для загальноосвіт. навч. закл. : (8–9 кл.) / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [наук. консультант І. Д. Бех ; уклад.: О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, С. М. Дятленко та ін.] // Сіл. школа України. – 2007. – Листоп. (№ 11). – С. 56–66

*Л. І. Гриценюк,
м. Київ*

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ

На основі аналізу змістових характеристик понять “забезпечення”, “професійне самовизначення” та специфіки освітнього округу як інноваційної освітньої моделі окреслено актуальність та зміст поняття “забезпечення професійного самовизначення в умовах освітнього округу”, особливості педагогічного забезпечення професійного самовизначення школярів.

Ключові слова: освітній округ, забезпечення, професійне самовизначення, педагогічне забезпечення.

Вибір професії – тривалий і малопрогнозований процес, в якому поєднання особистих і суспільних інтересів не тільки можливе, а й необхідне. Освітній округ як педагогічна система сучасними дослідниками (І. Осадчий, Н. Шиян, Є. Потапов, Л. Ледянська та інші) розглядається як науково обґрунтована структура, що забезпечує раціональне використання ресурсної бази, інноваційних технологій, специфіки діяльності закладу, що корелюється із потребами та вимогами суспільства. Освітні округи мають сприяти задоволенню освітніх потреб місцевого населення через вирішення проблем організації профільного навчання, особливо в сільських школах, створення сприятливих умов для використання інтелектуальних, творчих і матеріальних ресурсів, що позитивно позначається на якості загальної середньої освіти. Зміна системи створює нові можливості в реалізації завдань професійного самовизначення школярів. Забезпечення процесу професійного самовизначення в цих нових умовах знову набуває актуальності.

Мета статті – окреслити зміст поняття “забезпечення професійного самовизначення в умовах освітнього округу”.

Це поняття є складним утворенням, оскільки не лише охоплює власне самовизначення особистості, сфокусоване на професійному виборі, а й акцентоване на “забезпеченні” цього процесу в умовах освітнього округу.

До науково-теоретичного вжитку термін “забезпечення” було введено 1996 року, коли Україна конституційно проголосила утвердження і забезпечення прав та свобод людини головним обов’язком держави. Доти поняття “забезпечення”, попри широке використання цього слова, не піддавалося науковому осмисленню. Це пояснює і відсутність чіткості у його словникових визначеннях. Так, у сучасному тлумачному словнику української мови “забезпечення” трактується як “надання достатніх матеріальних засобів, необхідних для діяльності, функціонування чого-небудь” або “охорона кого-, чого-небудь від небезпеки” [4, с. 185]. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає “забезпечення” як поняття, котре найперше передбачає дію, надання (постачання) чогось кимось у достатній кількості, створення усіх необхідних умов для здійснення чого-небудь [2, с. 281].

Отже, поняття “забезпечення” передбачає наявність організаційних та інших умов, які створюють реальну можливість користуватися деякими правами (наприклад, на професійне самовизначення) та надійно їх захищати. “Забезпечення”, з одного боку, вказує на систему гарантій з реалізації певного права (наприклад, на професійне самовизначення), а з іншого – на діяльність осіб чи структур зі створення умов для реалізації такого самовизначення, що потребує відповідної інституційної, правової, організаційної та ресурсної підтримки. Така підтримка є завданням відповідних підсистемних елементів (в умовах освітнього округу – структурних елементів округу, системи управління округом та відповідними функціональними структурами). Освітній округ може повноцінно виконувати свої функції тільки за належних організаційно-управлінських умов: наявності нормативних актів, які унормовуватимуть спільну діяльність навчальних закладів, запровадження посад координаторів освітнього округу з покладанням на них обов’язків узгодження урочної та позаурочної діяльності мережі навчальних закладів та інших суб’єктів округу загалом і з окремих напрямів. Необхідною умовою функціональності освітнього округу є забезпечення матеріальних умов ведення спільного навчально-виховного процесу через фінансування перевезень учнів (паливно-мастильні матеріали, технічне обслуговування та педагогічний супровід). І тільки за виконання двох попередніх умов стає можливою робота щодо створення педагогічних умов діяльності освітнього округу із забезпечення якісної профільної освіти та професійного самовизначення учнів.

Професійне самовизначення – складний, перманентний процес професійного вибору. На думку вітчизняних учених Д. Закатнова, В. Зінченка, О. Мельника, О. Моріна, З. Охріменко, В. Сидоренка, І. Ткачук, М. Тименка, Б. Федоришина, М. Янцура, – це процес самопізнання та об’єктивної оцінки школярами власних індивідуальних особливостей, зіставлення своїх професійно важливих якостей і можливостей з вимогами, необхідними для оволодіння конкретною професією. В основі правильного професійного самовизначення лежить суперечність між прагненням молодшої людини до самостійності і

неготовністю до здійснення обґрунтованого вибору професії. У сільських школярів цей процес має свою специфіку, “що пов’язано з обмеженим колом професій і вузькою областю соціально-професійних сфер для самореалізації, з недостатністю зразків для ідентифікації, слабкою орієнтованістю дорослих у питаннях соціальної дійсності, відсутністю простору для професійного позиціонування та експериментування” [1, с. 26].

Забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу передбачає, що “механізм” освітнього округу має відтворювати системну сукупність умов для формування готовності до ефективної реалізації вибору профілю навчання (на допрофільному етапі) чи освітньо-професійної траєкторії (в умовах профільного навчання). Стабільність взаємозв’язку його складових створює необхідне сприятливе середовище, виокремлює нерозрізнену, системну спеціальну діяльність зі здійснення такого вибору як одиниці виміру процесу самовизначення.

У дослідженнях професійного самовизначення вирізняють два аспекти: педагогічний і психологічний. З погляду психології, професійне самовизначення має двоїсту природу: є процесом та результатом вибору особистістю своїх позицій і цілей в контексті професійної діяльності. Відправною точкою цього процесу є ціннісні орієнтири. Поінформованість про світ професій, ринок праці, про міру відповідності особистих якостей, очікувань і домагань вимогам професії, її зовнішнім атрибутам пов’язує ціннісні орієнтири з готовністю до здійснення вибору, котра є центральним елементом структури професійного самовизначення та результатом взаємодії решти елементів.

Педагогіка розглядає професійне самовизначення школярів як організовану усвідомлену діяльність учнів, спрямовану на досягнення готовності до професійного вибору в умовах надання їм психологічної підтримки. У більшості учнів потреба в професійному самовизначенні виникає тільки за умови педагогічного сприяння. О. Газман використовує поняття “педагогічної підтримки” як педагогічної допомоги дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем [3, с. 13– 15].

Одним із провідних аспектів забезпечення професійного самовизначення школярів в умовах освітнього округу виступає педагогічне забезпечення. Під педагогічним забезпеченням ми будемо розуміти специфічний вид педагогічної діяльності з реалізації потенціалів внутрішнього (зміст освіти, система виховної роботи, освітня мережа) і зовнішнього (соціальні партнери, батьки) середовища школяра, його особистісних ресурсів, щодо доцільного використання поточних ситуацій шкільного життя для успішного вирішення поставлених виховних завдань. Педагогічне забезпечення складається зі змістовного та технологічного елементів; перший з них містить спеціально підібрану інформацію і інструментарій для оволодіння нею, другий – сукупність дій, розташованих у певній послідовності, і засобів, що дають змогу досягати поставлених цілей. Така підтримка може бути як хаотичною, так і організованою. Більш ефективною, як показали дослідження під керівництвом О. Мельника та О. Моріна, є організована педагогічна підтримка у вигляді комплексу профорієнтаційних заходів та стрижневого курсу, що змістовно й організаційно структурує цей процес.

Модель педагогічного забезпечення складається з декількох блоків: цільового, діагностичного, прогностичного, організаторського, аналітичного. Професійне самовизначення школярів в умовах освітнього округу буде ефективним, якщо педагогічне забезпечення охоплюватиме: сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених курсів, позакласних виховних заходів, соціальної практики і професійних проб в просторі освітнього округу, що ґрунтуються на принципах диференціації, індивідуалізації, комплексної діагностики професійних інтересів і соціальних цінностей школярів; програму підвищення професійної майстерності педагогів, класних керівників, інших суб'єктів профорієнтаційної діяльності, побудовану на практико-орієнтованому підході; систему роботи з батьками та систему соціального партнерства в рамках освітнього округу.

Література

1. Байбородова Л. В. Условія організації педагогічного процесу в малочисельній сільській школі / Л. В. Байбородова // Воспитание и развитие. – М., 1997. – С. 25–28.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь, 2002. – 1440 с.
3. Игнатович Е. С. Психологические ориентиры в профессиональном самоопределении / Е. С. Игнатович // Народная асвета. – 2007. – № 8 – С. 12–16.
4. Сучасний тлумачний словник української мови / [уклад.: Л. П. Олексієнко, О. Л. Шумейко]. – К. : Кобза, 2004. – 544 с.

В. О. Зарицька,
м. Київ

ВИХОВАННЯ ВВІЧЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто проблему виховання ввічливості молодших школярів у позаурочній діяльності як фактор їх підготовки до спілкування і взаємин з оточуючими. Розкрито чутливість молодшого шкільного віку для виховання цієї моральної якості.

Ключові слова: ввічливість, позаурочна діяльність, молодший шкільний вік.

Сучасний розвиток політичних, економічних, соціокультурних відносин України з іншими країнами і народами Європи, прагнення української держави вступити до Європейського Союзу зумовлює зростання національної самосвідомості, підвищення вимог до культури людських взаємин і міжособистісного спілкування, створює умови для встановлення норм загальнолюдської моралі, а також визначає пріоритетність процесу виховання ввічливості у дітей.

Ввічливість – це моральна якість людини, для якої повага до людей є повсякденною нормою поведінки і звичним способом поведінки з оточуючими. Вона поєднує в собі: уважність, вияв доброзичливості до інших, готовність надати допомогу кожному, хто її потребує, привітність, делікатність, тактовність, скромність.

Проблемам формування культури спілкування і поведінки дітей молодшого шкільного віку, які так чи інакше торкалися проблем виховання ввічливості,